

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอจุดมุ่งหมายของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่นครสวรรค์ เขต 1
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ช่วงคือ

ช่วงที่ 1 เป็นประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

1. ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหาร และข้าราชการครูที่ทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 ปีการศึกษา 2547 จาก 15 โรงเรียน รวมจำนวนทั้งสิ้น 980 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 : 2546)

2. กลุ่มตัวอย่าง คือผู้บริหาร และ ข้าราชการครูที่ทำการสอนโดยการสุ่มอย่างแบบง่าย กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยการใช้ตารางการประมาณกลุ่มตัวอย่างของเครซี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย, มปป: 136-137) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนจำนวนครูได้ครูจากโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็กได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 278 คน ในการรวบรวมข้อมูลมีกลุ่ม

ตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 278 ฉบับ ได้รับคืนเป็นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน 270 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 97.12

ช่วงที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 8 คน จะเป็นผู้วิเคราะห์จัดอันดับความสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1

ในการรวบรวมข้อมูลมีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามจำนวน 8 ฉบับ ได้รับคืนเป็นฉบับที่สมบูรณ์ 8 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ชุด

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการสำรวจปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการโดยสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็น เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การสอน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามแบบของ ลิเคิร์ท โดยสอบถามปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ปัญหาประกอบด้วยการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามจัดลำดับความสำคัญเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์โดยการจัดลำดับความสำคัญเกี่ยวกับองค์ประกอบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา แล้วนำไปประมวลเป็นรูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คำนวณค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผู้บริหาร และครูโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 โดยรวมมีปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในหลักพื้นฐานทั้ง 6 หลัก พบว่า มีปัญหาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงอันดับจากสูงลงไปต่ำสุด ตามอันดับดังนี้ คืออันดับ 1 หลักนิติธรรม อันดับ 2 หลักคุณธรรม อันดับ 3 หลักความโปร่งใส อันดับ 4 หลักความคุ้มค่า อันดับ 5 หลักการมีส่วนร่วม และอันดับ 6 หลักความรับผิดชอบ

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาประมวลเป็นรูปแบบพบว่า รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 ในการบริหารงาน ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

2.1 การวางแผนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาดังนี้

2.1.1 การกำหนดนโยบายการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะยึดหลักการจากข้อมูลคือ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของโรงเรียน และความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

2.1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะให้คณะบุคคลต่อไปนี้เป็นผู้กำหนดคณะกรรมการสถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนร่วมมือกัน ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง แต่ละโรงเรียนร่วมมือกัน และหน่วยงานต้นสังกัด

2.1.3 การกำหนดแนวทางในด้านการให้ความรู้ในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ประกอบไปด้วยหลักพื้นฐาน 6 หลัก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นคือ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรม และผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการกำหนดแนวทางในด้านทักษะควรให้ความสำคัญคือ ควรจัดทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานตามหลักคุณธรรม ควรจัดทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานตามหลักการมีส่วนร่วม และควรจัดทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานตามหลักความโปร่งใส ตามอันดับความสำคัญ

2.2 การกำหนดปัจจัยการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารผู้เชี่ยวชาญ

มีความคิดเห็นว่าควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 ด้านหลักการและสาระสำคัญ

การกำหนดขอบข่ายของหลักธรรมาภิบาลด้านหลักการและสาระสำคัญในด้านความรู้และทักษะที่สำคัญประกอบไปด้วยหลักพื้นฐานในการบริหารงาน 6 หลัก และควรกำหนดหลักการและสาระสำคัญในแผนงาน/โครงการอบรมคือ

หลักนิติธรรม ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การทบทวนปรับปรุง กฎ ระเบียบ และกระบวนการดำเนินการให้เป็นธรรมและทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การลงโทษทางวินัยครู อาจารย์ ที่ไม่ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ การพิจารณาสั่งการมอบหมายงานด้วยความเป็นธรรม การเผยแพร่ความรู้เรื่อง กฎ ระเบียบของโรงเรียนแก่ ครู อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง การสร้างจิตสำนึกแก่ ครู อาจารย์ และนักเรียน ในโรงเรียนในการใช้ กฎ ระเบียบด้านต่างๆ

หลักคุณธรรม ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การกำหนดจรรยาบรรณของโรงเรียน ของครูอาจารย์ การจัดให้มีระบบการร้องเรียนในการให้บริการด้านการศึกษาของโรงเรียน การรณรงค์ให้มีการใช้หลักคุณธรรมอย่างกว้างขวางและจริงจังในทุกระดับ จากระดับบริหารงาน จนถึงระดับปฏิบัติทุกคน การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความมีคุณธรรมของโรงเรียนตลอดจนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆของโรงเรียนเพื่อสร้างจิตสำนึกในเรื่องนี้ การสร้างระบบเครือข่ายการส่งเสริมหลักคุณธรรมระหว่างโรงเรียนมัธยมและกลุ่มต่างในสังคม

หลักความโปร่งใส ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การสำรวจความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน เกี่ยวกับความโปร่งใสความถูกต้องชัดเจนที่ต้องการได้จากโรงเรียน การสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสสร้างวัฒนธรรมใหม่ในการทำงาน การกระตุ้นและการผลักดันให้ครู อาจารย์ ในโรงเรียนปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสาร และมีระบบให้ผู้ปกครองสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การปรับปรุงระบบสารสนเทศและระบบการจัดเก็บเอกสารให้สะดวกต่อการสืบค้นและเผยแพร่แก่สาธารณชน การจัดทำประกาศและคู่มือการขอรับบริการสำหรับผู้ปกครองและชุมชนโดยระบุขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการที่ชัดเจน การจัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ปกครองทั่วไป

หลักการมีส่วนร่วม ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การปรับปรุงกฎระเบียบและกลไกให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม การกระจายอำนาจการตัดสินใจในการบริหารในโรงเรียนสู่ชุมชนเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน การรณรงค์เพื่อสร้าง

จิตสำนึกเรื่องการมีส่วนร่วมแก่ ครู อาจารย์ภายในโรงเรียน การสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของผู้มีส่วนร่วม และ การมีส่วนร่วมในระบบการตรวจสอบและการตัดสินใจ

หลักความรับผิดชอบ ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานและขยายความรับผิดชอบ การสร้างความสำนึกเรื่องความรับผิดชอบต่อตนเองและระบบการประเมินผลแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสร้างความรู้ ความสำนึกรับผิดชอบที่มีต่อส่วนรวม การส่งเสริมผู้มีความรู้ ความสามารถโดยใช้ระบบการให้รางวัลและระบบจูงใจอื่น การให้เสนอความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ต่องานในโรงเรียนและผลประโยชน์ที่ได้รับ

หลักความคุ้มค่า ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา คือ การสร้างจิตสำนึกแก่ ครู อาจารย์ในโรงเรียนในการประหยัดการใช้ทรัพยากร การลดขั้นตอนให้การบริการและการทำงาน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต การกำหนดเป้าหมายมาตรฐานในการทำงาน ระบบติดตามประเมินผลเพื่อเปรียบเทียบความคุ้มค่าในการดำเนินการเรื่องต่างๆ ระบบการรายงานผลที่สอดคล้องกับระบบประเมินผล การใช้เทคนิคการบริหารงานแบบใหม่สำหรับบางงานที่โรงเรียนไม่จำเป็นต้องทำเองเช่นการจ้าง / เหม่า

2.2.2 ปัจจัยที่เชื่อต่อการจัดอบรมการทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าควรกำหนดความเหมาะสมดังนี้

ด้านเวลา

ช่วงเวลาที่ทำการดำเนินการอบรมการทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ควรกำหนดความเหมาะสมคือจัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการในวันเปิดทำการ จัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการช่วงปิดภาคเรียน และจัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการในวันหยุดวันเสาร์ และวันอาทิตย์

ระยะเวลาที่ควรทำการฝึกอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการเกี่ยวกับด้านความรู้และทักษะต่อ 1 ภาคเรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นควรกำหนดความเหมาะสมคือ ควรใช้เวลา 1 – 2 วัน ควรใช้เวลา 3 – 4 วัน และควรใช้เวลา 5 – 6 วัน

ด้านสถานที่

สถานที่ในการฝึกอบรมการทำโครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นควรกำหนดสถานที่ให้มีความเหมาะสมคือ ควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในสถานที่นอกโรงเรียน ควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในโรงเรียนหรือบริเวณใกล้เคียง และควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในศูนย์ราชการที่เป็นแหล่งเรียนรู้

ด้านงบประมาณ

งบประมาณที่ใช้ในการอบรมการดำเนินการแผนงาน/โครงการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะจัดสรรและจัดหาให้เหมาะสมคือ จัดสรรงบประมาณของโรงเรียนให้เพียงพอต่อการบริหารงานตามความจำเป็น จัดหาแหล่งเงินทุนจากองค์กรภายนอกหรือเอกชนมาสนับสนุนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และจัดหากองทุนในการบริหารงานในระดับจังหวัด

2.3 การกำหนดวิธีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้บริหารผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดความเหมาะสมของวิธีการจัดทำโครงการดังนี้

2.3.1 วิธีการการจัดทำแผนงาน/โครงการอบรมในด้านความรู้และทักษะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านการให้ความรู้ในการบริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดวิธีการให้เหมาะสมคือการสัมมนา การเผยแพร่ข่าวสารการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และการศึกษาดูงาน

2.2.3 วิธีการ การดำเนินการฝึกปฏิบัติจนมีทักษะตามแผนงาน/โครงการตามที่วางแผนไว้ด้านการฝึกปฏิบัติจนมีทักษะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดวิธีการให้เหมาะสมคือ การสัมมนา การศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเผยแพร่ข่าวสารการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล

2.4 การประเมินผลของการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการการกำหนดการประเมินผล การดำเนินการตามแผนงาน/โครงการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดแนวทางการดำเนินการประเมินดังนี้

2.4.1 บุคคลผู้ที่จะทำการประเมินผลแผนงาน/โครงการการบริหารงานของผู้บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดบุคคลที่เหมาะสมคือ ครู ผู้บริหาร ประเมินตนเอง คณะกรรมการจากองค์กรอิสระหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย และคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยโรงเรียน และหรือ/เขตพื้นที่การศึกษา

2.4.2 ระยะเวลาสำหรับทำการประเมินผลโครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลให้ได้ผลตรงตามเจตนารมณ์ของการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดความเหมาะสมดังนี้ ควรประเมินทุกระยะที่ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ได้แก่ ก่อนการดำเนินการ ขณะการดำเนินการ สิ้นสุดการดำเนินการ และหลังจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการสิ้นสุดไปแล้วระยะหนึ่ง ควรประเมินผลเมื่อ

สิ้นสุดการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และหลังจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการสิ้นสุดไปสักระยะหนึ่ง และควรประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการเท่านั้น

2.4.3 ด้านประโยชน์ที่ครูและผู้บริหารควรจะได้รับประโยชน์หลังจากผ่านการประเมินผลการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลตามแผนงาน/โครงการตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการกำหนดความเหมาะสมคือ โรงเรียนได้รับการยกย่องว่ามีผู้บริหารที่บริหารงานอย่างเป็นธรรมตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล โรงเรียนได้เป็นแบบอย่างของการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และโรงเรียนอื่นๆสามารถนำรูปแบบการบริหารงานไปใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารงาน

2.4.4 การติดตามผลภายหลังที่ได้รับอบรมและดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการติดตามผลการบริหารงาน เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ว่าผลการอบรมการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเป็นไปตามที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด

รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 ประกอบไปด้วย โครงสร้าง 4 ขั้นตอนดังนี้ 1. การวางแผนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และ การกำหนดปัจจัยการบริหารงาน ได้แก่ หลักการและสาระสำคัญการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาล 6 หลัก ปัจจัยที่เชื่อต่อการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และวิธีการ 2. การปฏิบัติตามแผนเป็นขั้นปฏิบัติกรดำเนินการตามที่วางแผนไว้ 3. ประเมินผลของการบริหารงานตามแผนงาน/โครงการ 4. การติดตามผลภายหลังที่ได้ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และนำผลการประเมินไปปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่การศึกษานครสวรรค์เขต 1 โดยรวมมีปัญหาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก นั้นมีเหตุผลเนื่องมาจากในสภาพปัจจุบันประเทศไทยมีความอ่อนแอ และหย่อนประสิทธิภาพของกลไกการบริหารบ้านเมือง การบริหารราชการ และการกำหนดนโยบายสาธารณะ การทุจริต ประพฤติมิชอบในวงราชการ ขณะเดียวกันประชาชนยังขาดความตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนต่อบ้านเมือง ดังนั้นหลักธรรมาภิบาล จึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นหลักในการฟื้นฟูประเทศชาติให้กลับสู่เสถียรภาพ

เศรษฐกิจได้รวดเร็ว และในระยะยาวยังจะเป็นการสร้างสังคมที่มีความโปร่งใสไม่ทุจริต มีการตรวจสอบ และเผยแพร่ข่าวสารให้ความจริงกับประชาชน ประสานประโยชน์ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนให้ได้รับประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรม ส่งผลให้สังคมเข้มแข็งมั่นคง มีความสมดุลในการบริหารบ้านเมืองและเป็นเสมือนภูมิคุ้มกัน วิกฤติเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นได้อีก (วันเพ็ญ นฤจิตตวิวัฒน์ : 2544:8)

หลักธรรมาภิบาลตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ประกอบไปด้วยหลักพื้นฐาน 6 ประการคือ หลักนิติธรรม คือ การมีเกณฑ์ยุติธรรมที่ชัดเจน หลักคุณธรรม คือความชอบธรรมในการใช้อำนาจ หลักความโปร่งใส คือ การมีการดำเนินการที่โปร่งใส หลักความมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หลักความรับผิดชอบ คือความพร้อมรับการตรวจสอบ หลักความคุ้มค่า คือการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน

ความสำคัญในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นที่ประจักษ์แล้วว่าเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืนซึ่งเป็นไปตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546ได้ให้ความสำคัญต่อบุคลากรทุกคนในการร่วมมือร่วมใจในการบริหารงาน อย่างเป็นระบบและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคมไทยให้อยู่รอด และพัฒนาให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาชาติ แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับมาตั้งแต่ปี 2535 ก็คือการใช้ Good Governance หรือธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทั้งภาคประชาชน ภาคราชการ ภาคการเมือง และภาคธุรกิจเอกชน ทั้งนี้เพื่อที่จะให้สังคมไทยมีความเข้มแข็งทุกด้าน ทั้งทางคุณค่า จิตสำนึก ทางปัญญา ทางเศรษฐกิจ ทางการเมือง ทางสังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนการบริหารงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และผลงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นแนวคิดของสมพิศ สุพรรณ. (2546:6-8) ดังนั้นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จึงเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน เพราะเป็นการจัดการศึกษาตามมาตรฐานให้กับนักเรียนเพื่อเลือกวิถีทางในการดำเนินชีวิตและผลิตกำลังคนในระดับกลางนับว่าเป็นภารกิจที่สำคัญในการบริหารการศึกษารองผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของคุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์(2547:ไม่ปรากฏเลขหน้า) กล่าวถึง แนวความคิด เทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM)ลักษณะขององค์กรที่มุ่งบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ประโยชน์ของการติดตามผลการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่สำคัญในการจัดทำระบบติดตามผลการปฏิบัติงาน การกำหนดผลสัมฤทธิ์ที่ต้องการ การกำหนดตัวชี้วัดผลการปฏิบัติงาน การเลือกวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงาน รายงาน

ผลสัมฤทธิ์ การใช้ประโยชน์ข้อมูลการติดตามผลการปฏิบัติงานเงื่อนไขสำคัญในการจัดทำระบบการติดตามผลการปฏิบัติงาน

2. รูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่ศึกษานครสวรรค์เขต 1 ควรมีดังนี้

2.1 การวางแผนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาควรดำเนินการดังนี้

2.1.1 การวางแผน กำหนดนโยบายการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ผู้เกี่ยวข้องทุกคนมีความคิดเห็นว่าจะควรนำพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 มาเป็นสาระกำหนดเป็นนโยบายซึ่งเป็นไปตามแนวทางของการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลโดยมีพระราชกฤษฎีกา พ.ศ.2546 เป็นกฎหมายการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา(โรงเรียนสตรีนครสวรรค์:2547) สิ่งที่สำคัญของลงมาในการนำสาระมากำหนดเป็นนโยบายการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา คือตามความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนของโรงเรียน และตามความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายอาจจะไม่มีการสำรวจสภาพปัญหา การบริหารงาน ของผู้บริหารกันอย่างจริงจัง และทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดจากบทความของ สมพิศ สุขแสน. (2546) ที่กล่าวว่า เป็นการร่วมมือร่วมใจกัน ในการบริหารงานในสถานศึกษาอย่างมีระบบและเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาสังคมไทยให้อยู่รอดและเป็นการพัฒนาให้ก้าวหน้าทัดเทียมนานาชาติเช่นเดียวกับการบริหารแบบใหม่ที่มีผลสัมฤทธิ์ (RBM) สอดคล้องกับแนวคิดของ บาร์นาร์ด(Barnard,1963: 79 – 101 อ้างถึงในโสภณ ชินคำ2536: 13) พบว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนที่เป็นโครงสร้าง กับส่วนที่เป็นพลวัต ก่อให้เกิดความร่วมมือการติดต่อสื่อสาร อำนาจต่างๆ กระบวนการตัดสินใจและการสร้างความสมดุลในองค์กร ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดของกริฟฟิธ(Griffiths,1959 : 71 - 91) ได้ให้ความสนใจในเรื่องของพฤติกรรมการณ์ตัดสินใจในองค์การเป็นอย่างมาก และมีความเชื่อเช่นเดียวกับ บาร์นาร์ด และไฮม์อน ซึ่งสอดคล้องกับการบริหารยึดการตัดสินใจด้วยระบบวงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act).2547:ไม่ปรากฏหน้า)นี้ได้พัฒนาขึ้นโดยชิวจิฮารุ ต่อมา เดมมิ่ง (Demming) เป็นผู้เผยแพร่ในขั้นตอนของการวางแผน (Plan) คือการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน วิธีการ และขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย ในการวางแผนจะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจ ขององค์กรเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เป็นไปในแนวทาง

เดียวกันทั่วทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้านอาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ของวิธีการทำงาน หรือ เกณฑ์มาตรฐานต่างๆไปพร้อมกันด้วย ข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผน มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เกณฑ์ในการตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐาน ที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่

2.1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาล ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นที่สำคัญที่สุด ควรให้คณะกรรมการ สถานศึกษาของแต่ละโรงเรียนร่วมมือกัน เป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาล และรองลงมา ครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง แต่ละโรงเรียนร่วมมือกันและหน่วยงานต้นสังกัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายการบริหารงานของ ผู้บริหารที่ผ่านมา นั้น ครู และผู้บริหาร ไม่สามารถปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารงาน จากอำนาจ การบังคับบัญชาของผู้บริหารแบบเดิมได้ จึงมีผลทำให้การบริหารงานนั้น ไม่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียขาดการมีส่วนร่วมในการคิดและการร่วมดำเนินการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการมีส่วนร่วมและร่วมคิด ร่วมทำ(Participation and collaboration) สอดคล้องกับแนวคิดของทิพาวดี เมฆสวรรค์ (2541) กล่าวว่าธรรมรัฐหรือธรรมาภิบาลเป็นการวาง กรอบการทำงานในระบบราชการเพื่อให้เกิดระบบที่ดีเอื้อต่อคนดีให้อยู่ในระบบที่ดีและไม่ให้คน เลวดำรงตำแหน่งที่ดีในวงราชการ ซึ่งคือเป้าหมายสำคัญของการปฏิปัติราชการ ธรรมาภิบาลจะ เป็นตัวเชื่อมโยงให้สังคมที่มีการแยกส่วนทั้งภาครัฐบาล เอกชน ประชาชน และองค์กรเอกชนเกิด ความสัมพันธ์กันทุกส่วนให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสังคม กลไกที่จะทำให้เกิดได้ นั้นจึงอยู่ที่รัฐต้องเปิดโอกาสให้ปัญหาต่างๆของส่วนอื่นๆเข้ามาร่วมกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยปฏิบัติเป็นองค์รวม สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและ สังคมที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 6 พระราชกฤษฎีกามีเป้าหมายดังนี้ 1) เกิดประโยชน์สุขของประชา ชน 2)เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ 3)มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ 4)ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติงานเกินความจำเป็น 5)มีการปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อ เหตุการณ์ 6)ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ 7)มี การประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

2.1.3 การกำหนดกระบวนการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาโรงเรียนควรปฏิบัติดังนี้

กระบวนการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรดำเนินการปฏิบัติดังต่อไปนี้ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะ ในการปฏิบัติงาน จำเป็นต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับกรมสามัญศึกษา (2533 :1) กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนตามนโยบายของกรมสามัญศึกษาและยังสอดคล้องกับแนวความคิดของสมอล(Small, 1974: 21 – 22) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารในสถานศึกษาทั่วไปไว้ 10 ประการ โดยพิจารณาจากหลักพัฒนาของการที่ว่า "การพัฒนาคือการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์" บทบาทของผู้บริหารในสถานศึกษาตามที่สมอลกล่าวถึงนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารในสถานศึกษา มีบทบาทโดยตรง ต่อการอำนวยความสะดวกให้งานต่างๆ ของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมาย และให้สถานศึกษาได้รับการพัฒนาไปเรื่อยๆ และบทบาทนี้เองจะเป็นตัวกำหนดว่าผู้บริหารมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการบริหาร ด้วยความเป็นธรรม(Function and responsibilities)

จากความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญคิดว่า ควรมีการสำรวจปัญหา ในการบริหารงานของผู้บริหารเป็นประจำทุกปี ควรมีคณะกรรมการการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน/โครงการ โดยเฉพาะ ควรมีครูหรือตัวแทนของครูร่วมวางแผนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน นอกจากนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรมีการประเมินผล ของการบริหารงาน ที่เกิดประโยชน์ต่อโรงเรียนและนักเรียน รวมถึงผู้ปกครองด้วย ควรมีการขยายผล จากการจัดทำ แผนงาน/โครงการต่อผู้บริหารโรงเรียนอื่นๆ ควรมีการกำกับติดตามผล หลังจากการพัฒนา ควรส่งเสริม การนำผล การบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการพัฒนา การบริหารงานในโรงเรียน สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ในหมวด 8 การประเมินผล การปฏิบัติราชการให้ส่วนราชการจัดให้มีคณะผู้ประเมินอิสระ ดำเนินการประเมินผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ของภารกิจคุณภาพการให้บริการความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ ความคุ้มค่าในภารกิจ จัดให้มีการประเมินภาพรวม ของผู้บังคับบัญชาแต่ละระดับหรือหน่วยงาน ในส่วนราชการก็ได้ ทั้งนี้ ต้องกระทำเป็นความลับ และเป็นประโยชน์แห่งความสามัคคีของข้าราชการ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรร่างเกณฑ์เพื่อให้การบริหารงานของผู้บริหารงานทุกคน มีมาตรฐานในการบริหารงานและเกิดความเป็นธรรมมากขึ้นในสถานศึกษาสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 47 การประเมินผลการปฏิบัติงานของข้าราชการ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลให้คำนึงถึงผลการปฏิบัติงานเฉพาะตัวของข้าราชการผู้นั้นในตำแหน่งที่ปฏิบัติประโยชน์และผลสัมฤทธิ์ที่หน่วยงานผู้นั้นสังกัดปฏิบัติงาน

2.2 การกำหนดปัจจัยการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงาน ผู้เชี่ยวชาญ มีความคิดเห็นว่าควรดำเนินการดังนี้

2.2.1 ด้านหลักการและสาระสำคัญ

การกำหนดขอบข่ายของหลักธรรมาภิบาล เนื้อหาสาระในด้านความรู้และทักษะ ที่สำคัญ ประกอบไปด้วย หลักพื้นฐานในการบริหารงาน 6 หลัก และควรกำหนด หลักการในแผนงาน/โครงการอบรม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นดังนี้

ด้านหลักนิติธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหา ดังต่อไปนี้ การทบทวนปรับปรุง กฎ ระเบียบ และกระบวนการ การดำเนินการให้เป็นธรรมและทัน กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การลงโทษทางวินัย ครู อาจารย์ ที่ไม่ปฏิบัติตาม กฎ ระเบียบ การ พิจารณาสั่งการมอบหมายงานด้วยความเป็นธรรมการเผยแพร่ความรู้ เรื่อง กฎ ระเบียบของโรงเรียน แก่ ครู อาจารย์ นักเรียน และผู้ปกครอง และการสร้างจิตสำนึกแก่ ครู อาจารย์ และ นักเรียน ใน โรงเรียน ในการใช้ กฎ ระเบียบในด้านต่างๆ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการ บ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ในมาตรา 36 ในกรณีที่ว่าสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเห็นว่า กฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือประกาศ ไม่สอดคล้องหรือเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ไม่ เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตของประชาชน ให้แนะนำส่วนราชการนั้น ดำเนินการแก้ไขโดยเร็ว

ด้านหลักคุณธรรม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมใน เนื้อหาดังต่อไปนี้ การกำหนดจรรยาบรรณของโรงเรียน ของครู อาจารย์ การจัดให้มีระบบการร้องเรียนในการให้บริการด้านการศึกษาของโรงเรียน การรณรงค์ให้มีการใช้หลักคุณธรรมอย่างกว้าง ขวางและจริงจัง ในทุกระดับ จากระดับบริหารงาน จนถึงระดับปฏิบัติทุกคนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม ความมีคุณธรรมของโรงเรียน ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ ผ่านสื่อต่างๆ ของโรงเรียน เพื่อสร้างจิต สำนึกในเรื่องนี้ และการสร้างระบบเครือข่ายการส่งเสริมหลักคุณธรรม ระหว่างโรงเรียนมัธยมและ กลุ่มต่างในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ใน หมวด 7 การอำนวยความสะดวก และสนองความต้องการของประชาชนในมาตรา 37 ให้ส่วนราชการ กำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานแต่ละงาน และประกาศให้ประชาชน และข้าราชการทราบเป็นการทั่วไปให้เป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาต้องตรวจสอบให้การปฏิบัติงานแล้วเสร็จ ตามกำหนดไว้ในมาตรา 38 เมื่อส่วนราชการได้รับติดต่อสอบถามเป็นหนังสือจากประชาชนหรือส่วน ราชการด้วยกันต้องตอบคำถาม หรือแจ้งดำเนินการให้ทราบภายใน 15 วัน หรือตามกำหนดไว้ใน

มาตรา 37 มาตรา 39 ให้ส่วนราชการจัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศ ของส่วนราชการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนสามารถติดต่อสอบถาม หรือขอข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็น

ด้านหลักความโปร่งใส ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรม ในเนื้อหาดังต่อไปนี้ การสำรวจความเห็นของผู้เกี่ยวข้องในภาครัฐ ภาคธุรกิจ เอกชน เกี่ยวกับความโปร่งใสความถูกต้องชัดเจนที่ต้องการได้รับจากโรงเรียน การสร้างจิตสำนึกในการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส สร้างวัฒนธรรมใหม่ ในการทำงาน การกระตุ้น และการผลักดัน ให้ครู อาจารย์ ในโรงเรียนปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ ข้อมูลข่าวสาร และมีระบบให้ผู้ปกครอง สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การปรับปรุงระบบสารสนเทศ และระบบการจัดเก็บเอกสารให้สะดวกต่อการสืบค้นและเผยแพร่แก่สาธารณชน การจัดทำประกาศและคู่มือการขอรับบริการสำหรับผู้ปกครองและชุมชน โดยระบุขั้นตอนและระยะเวลาการให้บริการที่ชัดเจน และ การจัดระบบการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ปกครองทั่วไป สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 มาตรา 41 เมื่อได้รับคำร้องเรียน เสนอแนะ หรือความคิดเห็น เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ พบปัญหาอุปสรรค ปัญหาจากบุคคล เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้น ต้องพิจารณาดำเนินการปรับปรุง แล้วแจ้งให้บุคคลที่ร้องเรียนทราบด้วยหากสามารถติดต่อได้ หรือแจ้งผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศมาตรา 44 ต้องจัดให้มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณรายจ่ายแต่ละปี รายการเกี่ยวกับการจัดซื้อ/จัดจ้าง และสัญญาใดที่มีการอนุมัติให้จัดซื้อ/จัดจ้าง ให้ประชาชนสามารถขอ ดู / ตรวจสอบได้ ณ ที่ทำการหรือระบบเครือข่ายสารสนเทศทั้งนี้ต้องไม่เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบ แก่บุคคล เกี่ยวข้อง หรือกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อห้าม/ตกลงไว้ในสัญญาต้องได้รับความคุ้มครอง

ด้านการมีส่วนร่วม ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดแผนงาน/โครงการอบรมในเนื้อหาดังต่อไปนี้ การปรับปรุง กฎ ระเบียบ และกลไกให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม การกระจายอำนาจ การตัดสินใจ ในการบริหารในโรงเรียนสู่ชุมชน เพื่อส่งเสริม การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน การรณรงค์ เพื่อสร้างจิตสำนึก เรื่องการมีส่วนร่วมแก่ ครู อาจารย์ ภายในโรงเรียน การสร้างหลักประกันความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของผู้มีส่วนร่วม และ การมีส่วนร่วมในระบบการตรวจสอบและการตัดสินใจ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 หมวด 5 การลดขั้นตอนการปฏิบัติงานมาตรา 27 ให้กระจายอำนาจการบริหารตัดสินใจให้แก่ผู้ดำรงตำแหน่งรับผิดชอบเรื่องนั้นๆโดยตรง ต้องมุ่งผลให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการบริการประชาชน ลดขั้นตอน กลั่นกรองงาน หากใช้เทคโนโลยีสาร

สารสนเทศหรือโทรคมนาคม จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและประหยัดค่าใช้จ่าย สอดคล้องกับ แนวความคิดของฟอลเลซ (2473) ผู้บุกเบิกการบริหารแบบเน้นมนุษย์สัมพันธ์คนแรก

ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดแผนงาน/โครงการ ขอบรมในเนื้อหาดังต่อไปนี้ การกำหนดโครงสร้างการบริหารงานและขอบข่ายความรับผิดชอบ การสร้างความสำนึกเรื่องความรับผิดชอบของตนเองและระบบการประเมินผลแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ การสร้างความรู้ ความสำนึกรับผิดชอบที่มีต่อส่วนรวม การส่งเสริมผู้มีความรู้ ความสามารถโดยใช้ ระบบการให้รางวัลและระบบจูงใจอื่น และการให้เสนอความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ต่องานใน โรงเรียนและผลประโยชน์ที่ได้รับ สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดี พ.ศ.2546 ในมาตรา 16 ให้ส่วนราชการจัดทำแผนปฏิบัติการของส่วนราชการนั้น โดยจัดทำเป็นแผน 4 ปี สอดคล้องกับแผนบริหารราชการแผ่นดิน แต่จะปีงบประมาณให้จัดทำแผน ปฏิบัติการประจำปี โดยระบุสาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบายการปฏิบัติราชการ เป้าหมายและผล สัมฤทธิ์ของงาน รวมทั้งประมาณการรายได้ รายจ่ายเมื่อสิ้นปีงบประมาณให้จัดทำรายงานแสดงผล สัมฤทธิ์ของแผนปฏิบัติการ

ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดแผนงาน/โครงการ การ ขอบรมในเนื้อหาดังต่อไปนี้ การสร้างจิตสำนึกแก่ ครู อาจารย์ในโรงเรียนในการประหยัดการใช้ ทรัพยากร การลดขั้นตอนให้บริการและการทำงาน การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิต การกำหนดเป้าหมายมาตรฐานในการทำงาน การใช้ระบบติดตามประเมินผลเพื่อ เปรียบเทียบความคุ้มค่าในการดำเนินการเรื่องต่างๆ การให้ระบบการรายงานผลที่สอดคล้องกับ ระบบประเมินผล และการใช้เทคนิคการบริหารงานแบบใหม่สำหรับบางงานที่โรงเรียนไม่ต้องทำเอง เช่น การจ้าง เหม่า สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2546 หมวด 4 การบริหารราชการอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ มาตรา 20 ให้ส่วนราชการกำหนดเป้าหมาย แผนการทำงาน ระยะเวลาแล้วเสร็จของงานหรือ โครงการและงบประมาณที่จะต้องใช้ และต้องเผยแพร่ให้ข้าราชการและประชาชนทราบมาตรา 23 การจัดซื้อจัดจ้าง ให้ดำเนินการโดยเปิดเผยและเที่ยงธรรม พิจารณาถึงประโยชน์และผลเสียทาง สังคม ภาระต่อประชาชน คุณภาพ วัตถุประสงค์ที่จะใช้ ราคา และประโยชน์ระยะยาวของส่วนราช การที่จะได้รับประกอบกัน ในกรณีที่วัตถุประสงค์ในการใช้เป็นเหตุต้องคำนึงถึงคุณภาพ การดูแล รักษาเป็นสำคัญ ให้สามารถทำได้โดยไม่ต้องถือราคาต่ำสุดในการเสนอซื้อหรือจ้างเสมอไป

2.2.2 ปัจจัยที่เชื่อต่อการจัดอบรมการทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลัก ธรรมาภิบาลผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นดังนี้

ด้านเวลา

การกำหนดปัจจัยในด้านเวลาที่เกี่ยวกับการจัดอบรมการทำแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ช่วงเวลาที่ทำการดำเนินการอบรมการทำแผนงาน/โครงการ การบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ควรจัดช่วงเวลาที่ฝึกอบรมการทำแผนงาน/โครงการและกำหนดความเหมาะสมดังต่อไปนี้ ควรจัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการในวันเปิดทำการอันดับที่ รองลงมาควรจัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการช่วงปิดภาคเรียน และควรจัดให้มีการทำแผนงาน/โครงการในวันหยุดวันเสาร์และวันอาทิตย์ ส่วนด้านระยะเวลาผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าระยะเวลาทำการฝึกอบรมโครงการเกี่ยวกับความรู้และทักษะของหลักการและสาระสำคัญของหลักธรรมาภิบาล 6 หลักในการบริหารงาน ระยะเวลาที่ควรทำการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน/โครงการ ต่อ 1 ภาคเรียน ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าที่เหมาะสมที่สุดควรใช้เวลา 1 - 2 วัน รองลงมาตามลำดับควรใช้เวลา 3 - 4 วัน และควรใช้เวลา 5 - 6 วัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานของรัฐดังนั้นในการใช้ระยะเวลาในการอบรมจึงเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการทั้งนี้ต้องเหมาะสมกับแผนงาน/โครงการนั้นๆซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเสนาะ ดีเยาว์(2539:130)ที่กล่าวว่า การกำหนดโครงการในการอบรมเพื่อพัฒนาจะสำเร็จเพียงใด ผู้บริหารต้องคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญ คือ กฎ หลักเกณฑ์ในการเรียนรู้ ต้องกำหนดระยะเวลาของการอบรมเพื่อพัฒนา อุปกรณ์และจำนวนครั้งในการให้ความรู้

ด้านสถานที่

สถานที่ในการฝึกอบรมการทำโครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดสถานที่ให้มีความเหมาะสมดังต่อไปนี้ ควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในสถานที่นอกโรงเรียนและรองลงมาตามลำดับ คือควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในโรงเรียนหรือบริเวณใกล้เคียง และควรจัดให้มีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการในศูนย์ราชการที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในสภาพปัจจุบันสอดคล้องกับแนวคิดของ พะยอม วงศ์สารศรี (2537 : 171 - 172) อธิบายว่าปัจจัยเกี่ยวกับการฝึกอบรม ปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้การฝึกอบรมประสบความสำเร็จ บรรลุเป้าหมาย คือเจ้าหน้าที่การฝึกอบรม ผู้รับการอบรม อุปกรณ์การอบรม และงบประมาณการฝึกอบรม ซึ่งอุปกรณ์การฝึกอบรมนั้นรวมไปถึงอาคารสถานที่นับเป็นส่วนประกอบที่สำคัญ จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้ผู้รับการฝึกอบรมสนใจและตั้งใจที่จะเข้ารับการอบรมซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด จากเอกสารประกอบการทำหลักสูตรผู้บริหารมีอาชีพของสถาบันพัฒนาผู้บริหารการ

การศึกษา (By MGR online) การบริหารการมีส่วนร่วม (Participative management : pm) การบริหารมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการของฝ่ายบริหารที่จะตั้งใจให้โอกาสแก่ผู้ปฏิบัติงานในองค์กร ได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมพัฒนางานด้วยความเต็มใจ อุทิศแรงกาย แรงใจ มุ่งมั่นต่องานเสมือนว่าตนเองเป็นเจ้าของโครงการนั้น

ด้านงบประมาณ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่างบประมาณที่ใช้ในการอบรมการดำเนินการแผนงาน/โครงการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรจัดสรรและจัดหาให้มีความเหมาะสมดังต่อไปนี้ ควรจัดสรรงบประมาณของโรงเรียนให้เพียงพอต่อการบริหารงานตามความจำเป็น และรองลงมาตามลำดับควรจัดหาแหล่งเงินทุนจากองค์กรภายนอกหรือเอกชนมาสนับสนุนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และควรจัดหากองทุนในการบริหารงานในระดับจังหวัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในสภาพปัจจุบันนั้นสอดคล้องกับแนวความคิดของ กล่าวณรงค์ จันทิก (2541) กล่าวว่าธรรมาภิบาลคือการทำให้ระบบการบริหารจัดการที่ดีทั้งภาครัฐและเอกชน และต้องเกิดจากสำนึกความรู้สึกของภาคนี้ๆ เพื่อประโยชน์ของการอยู่ร่วมกัน โดยไม่ใช้อำนาจรัฐไปทำให้เกิดขึ้น การสร้างธรรมาภิบาลจึงขึ้นอยู่กับข้าราชการและนักการเมืองทั้งสองฝ่ายต้องเป็นคนดีมีความโปร่งใส

2.2.3 การกำหนดวิธีการอบรมการจัดทำแผนงาน/โครงการ การบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าจะกำหนดความเหมาะสมของวิธีการจัดทำแผนงาน/โครงการดังนี้ คือวิธีการการจัดทำแผนงาน/โครงการอบรมในด้านความรู้และทักษะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ว่า ในด้านการให้ความรู้ในการบริหารงานควรกำหนดวิธีการให้เหมาะสมดังต่อไปนี้ ควรจัดให้มีการสัมมนา และรองลงมาตามลำดับ คือควรจัดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และควรจัดให้มีการศึกษาดูงาน รวมทั้งวิธีการอบรมในด้านทักษะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลนั้นผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็น ว่าวิธีการ การดำเนินการฝึกปฏิบัติจริงมีทักษะตามแผนงาน/โครงการตามที่วางแผนไว้ ควรกำหนดวิธีการให้เหมาะสมดังต่อไปนี้ การสัมมนา รองลงมาตามลำดับ คือ การศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเผยแพร่ข่าวสารการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ทั้งนี้เพราะพะยอม วงศ์สารศรี (2537 : 169) อธิบายว่าการฝึกอบรมเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาบุคคลในองค์กรให้มีความรู้อย่างเพียงพอที่จะปฏิบัติงานนั้น มีทัศนคติที่ดีต่องาน เพราะถ้าคนเรามีความพึงพอใจงาน ย่อมส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงาน และความสามารถ

ทำงานอย่างชำนาญ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการฝึกอบรมวิธีการอีกวิธีหนึ่งที่สามารถจะทำให้เกิดการบริหารงานอย่างเป็นธรรมด้วยหลักธรรมาภิบาลโดยการสนทนากลุ่ม

2.2.4 การประเมินผลของการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการผู้เกี่ยวข้องชาวญามีความคิดเห็นว่าการกำหนดการประเมินผลการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลควรกำหนดแนวทางการดำเนินการประเมินดังนี้

บุคคลผู้ที่จะทำการประเมินผลแผนงาน/โครงการการบริหารงานของผู้บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ผู้เกี่ยวข้องชาวญามีความคิดเห็นว่าคุณควรกำหนดบุคคลที่เหมาะสมดังต่อไปนี้ คือควรเป็นครู และผู้บริหารประเมินตนเอง และรองลงมาตามลำดับ คือเป็นคณะกรรมการจากองค์กรอิสระหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายเป็นผู้ประเมิน และควรเป็นคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งโดยโรงเรียน และหรือ/เขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้ประเมิน

การกำหนดระยะเวลาสำหรับทำการประเมินผลโครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลให้ได้ผลตรงตามเจตนารมณ์ของการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้เกี่ยวข้องชาวญามีความคิดเห็นว่าคุณควรกำหนดความเหมาะสมดังต่อไปนี้ ที่เหมาะสมมากที่สุด คือควรประเมินทุกระยะที่ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ได้แก่ ก่อนการดำเนินการ ขณะการดำเนินการ สิ้นสุดการดำเนินการ และหลังจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการสิ้นสุดไปแล้ว สักระยะหนึ่ง สอดคล้องกับแนวความคิดของชมรา พงศาพิชญ์ (2541: ไม่ปรากฏเลขหน้า) อธิบายว่าการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล คือการกำกับดูแลประโยชน์ของส่วนรวม และการรักษาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในสังคม โดยมี กฎ กติกาที่ตกลงร่วมกัน การกำกับดูแลนี้มีอยู่ทุกระดับของสังคมหรือองค์กร และผู้เกี่ยวข้องชาวญามีความคิดเห็นว่าคุณควรกำหนดระยะเวลาที่มีความเหมาะสมรองลงมาตามลำดับ คือควรประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และหลังจากการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการสิ้นสุดไปแล้ว สักระยะหนึ่ง และควรประเมินผลเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการเท่านั้น และสอดคล้องกับแนวคิดตามรูปแบบซีบีบี (CIPP Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam อ้างถึงใน สำราญ มีแจ้ง : 2535 : 59-60) ได้สรุปไว้ว่าแบบจำลองซีบีบีเป็นแบบจำลองซึ่งสร้างขึ้นเพื่อช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหาร ว่าควรจะกำหนดความเหมาะสมของระยะเวลาในการประเมินซึ่งแบบจำลองซีบีบีจะประเมินด้านต่างๆดังนี้ การประเมินสภาพแวดล้อม ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนด้านโครงสร้าง เพื่อวิธีการดำเนินงาน การประเมินกระบวนการ เป็นการตัดสินใจในด้านการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมการดำเนินงานและการประเมินผลผลิต จะช่วยตัดสินใจ เพื่อตัดสินใจและดูผลสำเร็จของการดำเนินงาน

ด้านประโยชน์ที่ครูและผู้บริหารควรจะได้รับประโยชน์หลังจากผ่านการประเมินผลการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลตามแผนงาน/โครงการตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่า ควรกำหนดประโยชน์ดังต่อไปนี้ โรงเรียนได้รับการยกย่องว่ามีผู้บริหารที่บริหารงานอย่างเป็นธรรมตรงตามเจตนารมณ์ของรัฐบาล และรองลงมาตามลำดับ คือโรงเรียนได้เป็นแบบอย่างของการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และโรงเรียนอื่นๆสามารถนำรูปแบบการบริหารงานไปใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารงาน

2.2.5 ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่าการติดตามผลภายหลังที่ได้รับอบรมและดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ควรมีการติดตามผลการบริหารงาน เพื่อสำรวจและวิเคราะห์ว่า ผลการอบรมการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารเป็นไปตามที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพโดยการปฏิบัติตามวงจร PDCA

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อเป็นการสร้างสรรค์การบริหารงานของผู้บริหารโดยมีเป้าหมายในการบริหารงานที่สำคัญดังนี้

1. ด้านการวางแผนการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้แก่ การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกระบวนการการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ควรให้คณะครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมในการกำหนดและวางแผน เพื่อเป็นชี้แนวทางในการบริหารงานของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ด้านการกำหนดปัจจัยการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ หลักพื้นฐานการบริหารงาน ด้วยหลักธรรมาภิบาล 6 หลักเพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารงาน นอกจากนั้นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ และวิธีการ ควรเป็นแผนงาน/โครงการที่มุ่งเน้นให้เป็นการฝึกเพื่อให้เกิดทักษะในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลตรงตามเจตนารมณ์ของพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2546

3. ควรมีการประเมินผลของการบริหารงานตามแผนงาน/โครงการ และติดตามผลภายหลังที่ได้ดำเนินการตามแผนงาน/โครงการ ให้เป็นรูปธรรม เพื่อรวบรวมข้อดีข้อด้อยในการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลเพื่อปรับปรุงแผนงาน/โครงการ การบริหารงานด้วยหลัก

ธรรมาภิบาลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเพื่อสำรวจความคิดเห็นของครู ผู้บริหาร ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เขต 1 เพื่อปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. ควรวิจัยเพื่อหารูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมมนา และการปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการที่ชัดเจนในแต่ละหลักพื้นฐานของธรรมาภิบาลทั้ง 6 หลัก